

RAN-1802070101020001

M.Ed. (Sem. I) Examination November - 2025
Education Studies

Time: 3 Hours]

[Total Marks: 70

સૂચના : / Instructions

- (1) ઉપરોક્ત દર્શાવેલ વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી.
Fill up strictly the above details on your answer book
- (2) પ્રત્યેક પ્રશ્નનાં ગુણ જમણી બાજુ દર્શાવ્યા છે.
(2) Marks of each question have shown on the right side.
- (3) પ્રશ્ન નંબર ત્રણ થી પાંચ ના ઉત્તરો આશરે 300 થી 400 શબ્દોમાં આપવા.
(3) Give the answers in about 300 to 400 words, of the questions no. from three to five.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--

Student's Signature

પ્ર.1. [અ] નીચે આપેલ વિકલ્પો પૈકી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી વિધાન પૂર્તિ કરો.

10

1. ગુજરાતમાં સર્વ શિક્ષા અભિયાન હેઠળ પ્રાથમિક શાળાઓમાં શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકનના સંદર્ભમાં કાર્યક્રમનું આયોજન થાય છે.
A) પ્રવેશોત્સવ B) જ્ઞાનકુંજ
C) ગુણોત્સવ D) વિદ્યાદીપ
2. “સામાજિક-આર્થિક રીતે પછાત જ્ઞાતિના બાળકો શિક્ષણથી વંચિત રહે છે” - તે અંગેનું સાચું કારણ ન હોઈ શકે.
A) ડીજીટલ ટેકનોલોજીનો અભાવ B) ભટકતું જીવન
C) પૈસાનો અભાવ D) શિક્ષકોની અછત
3. પ્રવર્તમાન સમયમાં ને કારણે આપણાં બુદ્ધિમાન અને સાહસિક યુવાનો આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ શિક્ષણ અને વ્યાવસાયિક રીતે સફળ પૂરવાર થયા છે.
A) વૈશ્વિકીકરણ B) ઉદારીકરણ
C) ખાનગીકરણ D) શહેરીકરણ
4. શિક્ષણ અભ્યાસનો ખ્યાલ સૂચવે છે કે શિક્ષણના અને જ્ઞાન વચ્ચે અંતરાલ ન હોવું જોઈએ.
A) મનોવૈજ્ઞાનિક અને આર્થિક B) સાંસ્કૃતિક અને સામાજિક
C) નૈતિક અને ટેકનોલોજીકલ D) સૈદ્ધાંતિક અને પ્રાયોગિક
5. સંવૈધાનિક જોગવાઈ અનુસાર અનુચ્છેદ 45 એ અંગેનો નિર્દેશ કરે છે.
A) સ્ત્રીઓ માટેનું શિક્ષણ
B) માતૃભાષા દ્વારા પ્રાથમિક કક્ષાએ શિક્ષણ સુવિધા
C) સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગોના વિદ્યાર્થીઓ માટે શિક્ષણ
D) 6 થી 14 વર્ષના બાળકોને મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણ
6. શાળામાં વૃક્ષારોપણ કાર્યક્રમ એ નું ઉદાહરણ છે.
A) વૈજ્ઞાનિક મૂલ્ય B) પર્યાવરણીય મૂલ્ય
C) શૈક્ષણિક મૂલ્ય D) નૈતિક મૂલ્ય

7. શિક્ષકોની સ્વાયત્તતા એટલે
 A) વિદ્યાર્થીઓને શુ શીખવવું તે અંગેના નિર્ણયો લેવાની સ્વતંત્રતા
 B) કેટલાં કલાકો શાળામાં કામ કરવું તેની સ્વતંત્રતા
 C) ગૃહકાર્ય આપવું કે નહીં તેની સ્વતંત્રતા
 D) આપેલ તમામ
8. શાળાકીય નું વિષયવસ્તુ અધ્યેતાને રાષ્ટ્રીય અને ભાવાત્મક એકતા સાધવામાં સહાયરૂપ બની શકે.
 A) પાઠ્યપુસ્તક
 B) સહભ્યાસક પ્રવૃત્તિઓ
 C) મૂલ્યાંકન
 D) પદ્ધતિઓ
9. પ્રવર્તમાન ભારતીય વર્ગખંડો ભાવાવરણનું નકારાત્મક ફિલસૂફ પાસું છે.
 A) બહુભાષાકીય
 B) બહુસાંસ્કૃતિક
 C) બહુસામાજિક
 D) આપેલ પૈકી એકપણ નહિ
10. “શાળા એ બાળકોની સ્વાભાવિક બીજભૂત શક્તિઓને વિકસાવવા માટેની તકો અને અવસરો પુરા પાડે છે.”- પ્રસ્તુત શાળાની સંકલ્પના એ આપી હતી.
 A) મહર્ષિ અરવિંદ
 B) ગિજુભાઈ બધેકા
 C) જવાહરલાલ નેહરુ
 D) વિનોબા ભાવે

(બ) નીચેના પ્રશ્નો માંથી કોઈપણ પાંચનાં ઉત્તર આશરે 30 થી 40 શબ્દોમાં આપો. 10

1. ‘શિક્ષણ એ અભ્યાસની વિશિષ્ટ શાખા છે’- પ્રસ્તુત વિધાનના સમર્થનના સંદર્ભમાં બે દલીલો રજૂ કરો.
2. શિક્ષણને તકનિકી પરિબળોથી પ્રભાવિત માળખું કેવી રીતે કહી શકાય?
3. બિનસાંપ્રદાયિક સમાજ શિક્ષણના બે હેતુઓ લખો.
4. સાંસ્કૃતિક વિલંબના સંદર્ભમાં શિક્ષણની ભૂમિકા સ્પષ્ટ કરો.
5. બાળકના સામાજિકીકરણ પર કુટુંબ કેવી રીતે અસર કરે છે?
6. ‘શિક્ષણ અભ્યાસમાં શૈક્ષણિક સ્વાયત્તતા’ શા માટે અપેક્ષિત છે?
7. માનવ અધિકારો અંગેનું શિક્ષણ શા માટે જરૂરી છે?

પ્ર.2. નીચેના પ્રશ્નો માંથી કોઈપણ પાંચનાં ઉત્તર આશરે 150 થી 180 શબ્દોમાં આપો. 20

1. શિક્ષણશાસ્ત્રીય વિષયવસ્તુ જ્ઞાન અંગેની વર્ણનાત્મક નોંધ રજૂ કરો.
2. શાળામાં બહુસાંસ્કૃતિક અને બહુભાષીય સમાજનો ખ્યાલ સ્પષ્ટ કરી પ્રત્યેક સંદર્ભોના પડકારો અંગેનું વર્ણન કરો.
3. અધ્યયન અક્ષમતા સંદર્ભમાં સમાવેશી શિક્ષણ ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.
4. શિક્ષણ સંદર્ભે સંવેદાનિક જોગવાઈઓની યાદી તૈયાર કરો.
5. રાષ્ટ્રીય શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ કઈ-કઈ કામગીરી કરે છે?
6. શિક્ષણ અધિનિયમ-2009 અને તેનાં અમલીકરણ અંગે સમજૂતી આપો.
7. તમે તાલીમી શિક્ષણમાં માહિતી અને સંચાર તકનિકીનાં વિવિધ માધ્યમોનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરશો?

પ્ર.3. શિક્ષણના સંદર્ભમાં વૈશ્વિકરણની સંકલ્પના, ફાયદા અને ગેરફાયદા સમજાવો. 10

અથવા

પ્ર.3. આચાર્ય વિનોબા ભાવે દ્વારા સૂચિત અભ્યાસક્રમ, અધ્યાપનશાસ્ત્ર, શાળા, શિક્ષક અને શિસ્તના સંદર્ભના વિચારોનું વિશ્લેષણ રજૂ કરો. 10

પ્ર.4. રાષ્ટ્રીય ઉચ્ચત્તર શિક્ષા અભિયાન યોજનાનો પરિચય તેના ધ્યેયો-હેતુઓ અને લાક્ષણિકતાઓના સંદર્ભમાં આપો. 10

અથવા

- પ્ર.4. શિક્ષણ વિદ્યાશાખાનો મનોવિજ્ઞાન, વ્યવસ્થાપન અને અર્થ-વ્યવસ્થા સાથેનો અનુબંધ સ્પષ્ટ કરો. 10
- પ્ર.5. નેશનલ ફોક્સ ગ્રુપ-2006, એન.સી.ઈ.આર.ટી. દ્વારા સૂચિત શિક્ષણના ઉદ્દેશોની યાદી તૈયાર કરો. 10
- અથવા
- પ્ર.5. “બાળકના સામાજિકીકરણ પર શાળા, માતાપિતા અને સાથી જૂથોની ગાઢ અસર છે.” પ્રસ્તુત વિધાનની સમજૂતી ઉદાહરણસહ વર્ણવો. 10

ENGLISH VERSION

- Q.1. [a] Regarding the following questions, choose the correct option and rewrite the question along with the answer. 10
- (1) In Gujarat, under the Sarva Shiksha Abhiyan, a program is organized in the context of educational evaluation in primary schools.
 (A) Praveshotsav (B) Gyankunj
 (C) Gunotsav (D) Vidyadeep
 - (2) “Children of socio-economically backward castes are deprived of education”- the real reason for that cannot be
 (A) Lack of digital technology (B) Wandering life
 (C) Lack of money (D) Lack of teachers
 - (3) In the present times, our intelligent and enterprising youth have proven themselves to be successful in education and profession at the international level due to.....
 (A) Globalization (B) Liberalization
 (C) Privatization (D) Urbanization
 - (4) The concept of education studies suggests that there should be no gap between the and knowledge of education.
 (A) Psychological and Economical
 (B) Cultural and Social
 (C) Moral and Technological
 (D) Theoretical and Practical
 - (5) According to the constitutional provision Article 45 refers to the
 (A) Education for Women
 (B) Facilitation of education at the primary level through the mother tongue
 (C) Education for socially and educationally deprived classes of students
 (D) Free and compulsory education to children 6 to 14 years of age
 - (6) A tree plantation program in a school is an example of
 (A) Scientific value (B) Environmental value
 (C) Educational value (D) Moral value
 - (7) Teacher autonomy means
 (A) Freedom to make decisions about what to teach students
 (B) Freedom to decide how many hours to work in school
 (C) Freedom to give or not to give homework
 (D) All of these
 - (8) The content of school can help students to achieve national and emotional unity.
 (A) Textbook (B) Co-curricular activities
 (C) Assessment (D) Methods

- (9) Current Indian classrooms have a negative philosophical aspect of atmosphere.
 (A) Multilingual (B) Multicultural
 (C) Multi social (D) None of these
- (10) "School provides Chances and opportunities to develop the natural innate powers of children. "The concept of the present school was given by
 (A) Maharishi Aurobindo (B) Gijubhai Badheka
 (C) Jawaharlal Nehru (D) Vinoba Bhave

(b) Answer any five of the following questions in about 30 to 40 words. 10

- (1) Education is a special discipline of study'-Present two arguments in support of the presented statement.
- (2) How can education be said to be a structure influenced by technical factors?
- (3) Write two objectives of education in a secular society.
- (4) Explain the role of education in the context of cultural lag.
- (5) How does the family affect the socialization of a child?
- (6) Why is 'academic autonomy in education' expected?
- (7) Why is education about human rights necessary?

Q.2. Answer any five of the following questions in about 150 to 180 words. 20

- (1) Present a descriptive note on pedagogical content knowledge.
- (2) Explain the concept of multicultural and multilingual society in schools and describe the challenges related to each of them.
- (3) Explain inclusive education in the context of learning disabilities with an example.
- (4) Prepare a list of constitutional provisions related to education.
- (5) What are the functions of the National Council of Educational Research and Training?
- (6) Explain the Education Act-2009 and its implementation.
- (7) How will you use various means of information and communication technology in training education?

Q.3. Explain the concept, merits and demerits of globalization in the context of education. 10

OR

Q.3. Present an analysis of the ideas of curriculum, pedagogy, school, teacher and discipline context proposed by Acharya Vinoba Bhave. 10

Q.4. Introduce the Rashtriya Uchchatar Shiksha Abhiyan in terms of its Aims, Objectives and features. 10

OR

Q.4. Explain the correlation of the discipline of Education with Psychology, Management and Economics. 10

Q.5. Prepare a list of the objectives of education suggested by the National Focus Group-2006, NCERT. 10

OR

Q.5. "School, parents and peer groups have a strong influence on a child's socialization." Explain the following statement with an illustration. 10